

Halak a hálóban

M. Novák András tárlata

BALÁZS SÁNDOR

Vigadó Galéria, 2019. X. 2. – XI. 10.

Fotó: Balázs Péter

M. NOVÁK ANDRÁS: '56 – Nem, felejtünk!' 2015, farost, vegyes technika, 132x133 cm

A festészet napi gyakorlata számtalan vívódás terepe. A festő folyamatos döntéskényszerben áll, és szeretné magát abba a helyzetbe transzponálni, hogy valóban dönthesse: mi az, amit képein vállalhatónak tekint, s milyen tartalmak megszólítására hivatott. Ehhez kell formát találnia, mégpedig a legmegfelelőbbet. Lehet a festék koszos, a felület roncsolt, újrahasznosuló ipari és természetes anyagokkal (nejlon, kátrány, halbőr) teletűzdelt, kollázsolt és ragasztott, ha mindez a műalkotás hitelét és meggyőző erejét szolgálja – miként ezt M. Novák András gyakorlata mutatja.

Hagyományos művészi térben dolgozik, építkezik: táblaképeket fest, többnyire nagy méretű vásznakat – nem hagyományos módon, atipikus szemlélet jegyében. Díszletek közé rendezi a valóságot, de nem eljuttatja azt, hanem megjeleníti visszásságait, kontrasztjait. Alkotásai „szépen megfestett szomorú tartalmak” hordozói, egy elrongyolódó, noha még tündökölni látszó világ képei. Aggodalmi képeire ülnek: a művészetet illetők éppen úgy, mint az utódok jövőjét, létezését féltők.

Művészetét a régi, Riegl-féle fogalom, a *művészet akarása* éppúgy jellemzi, mint közelebbi korszakunk alkotói magatartásformája. Azonban nem abban az értelemben, hogy

az alkotó kora uralkodó tendenciáit követné, vagy azoknak engedne. Éppen ellenkezőleg: kissé kívülről, noha persze maga is érintett, s képein láttelelet ad megélt koráról, korszakáról, annak felemás viszonyairól. A régebbiről, amelyben alkotóművésszé választódott és a mostaniról – de a kezdeti időszak művészeti felfogása, annak irányelvei szerint, amely pályája során nemigen módosult. Megmaradt saját generációja művészeti kritériumainak, művészetfelfogásának közegében, s életműve ott jegyez markáns képfomálási útvonalat.

Jubileumi a tárlat, hiszen M. Novák András 75 éves. A kiállítás rendhagyó módon mégsem gyűjteményes, nem hosszabban és mélyebben az életmű egészére visszatekintő, a rostáló szándék egy szűkebb intervallumra korlátozódik. A kiállításcím, az *Őszi lehalászás* praktikus gyakorlatra utal: a halak terelésére, halágyba kényszerítésére, hogy onnan könnyebben kiemelhetők legyenek. E halgazdasági vonatkozás megidézése indokolt, hisz ki tudja, mióta szenvedélye a horgászat, noha a tárlat kontextusában a cím szimbolikus értelmet nyer. Most mindössze az elmúlt hat év munkáit terelte össze, ezekre enged rátekinteni néhány alkotást többszere is megmértve, hogy ebben a mostani összefüggésben, a művek egymásmellettségében miféle konstelláció kerekedik ki: vajon át- vagy felértékelődhetnek-e egyes darabok, netán elmaradnak az életműben kiemelkedőktől? E tárlaton, az alkotó szándékának megfelelően, a művek nem csupán önértéküket mutatják, de egymást is mérik.

Művészként a képein felvetett társadalmi vagy környezeti problémákat megoldani nyilván nem tudja, de felhívni rájuk a figyelmet igen – a látszólag távoli problémákra, amelyek valójában talpunk alatt égő közeli, akár régről is. Mint Erdély Miklós említi, a művész „illetékessége mindenre kiterjed, ami létét érinti, akár közvetlenül, akár közvetve”. Korszerűtlenül is hathat e művészet, amely vállaltan tartalomcentrikus, valamit mondani, üzeni akaró, ugyanazt felhánytorgató. Ám mindez nem ok nélküli. A felhívó jelzések festői rendben, a kompozíció feszességében, a romlás találékony tálalásában jelennek meg. Annak feloldhatatlan kettősségében, hogy a múlt csöbrének vödre a jelen, s hogy mindkettő egyaránt „érdes”, ha más vonatkozásban is. Az alkotó mindezt aggodalommal, féltéssel vegyes iróniával szemléli. Így tekint korára, nemkülönben önmagára, a festői gyakorlatára, amely mégis megtartó erőt hordoz.

A *Rendszerváltás* című munkája például azt a kérdést veti fel a festészet kombinált-kollázsolt eszközeivel és a belénk ivódott képi szimbólumok, emblémák megidézésével, hogy a korábbihoz képest vajon valóságos alternatívát jelent-e az 1989-et követő időszak. A kép eleve a kettősség, az összebékíthetetlennek

tetsző megosztottság jegyében fogant, arányaiban pedig az egyes korszakok idejét is jelzi. A kép alsó kétharmada a távolabbi múltat idézi, a rendszerváltást megelőző időszakot: a véráldozatot, háborús sírhelyet, a szögesdróttal és határórbódéval védett pártállamot, a vas és acél országát, amely ábrándként, de romlottan hullott darabjaira. A felső harmadban fejtetőre állított, csökkent, de vérbő figura függ, lóg. Háttére-közege rózsaszín, a hús, a máj, a belsőségek érzéki látványával, a jóléti társadalmat reprezentáló bevásárlókosárral, de börtönablakszerű rácsozattal. A felemás rendszerváltás a kép tanúsága szerint a rabság új formáit hozta el. A boldogság ígéretét-reményét csillantja meg, de azt az egyre távolabbi jövőbe tolja, végtére is elodázza. Kárpótlásként a hedonizmus világát

fotó: Sullyok Miklós

M. NOVÁK ANDRÁS: *Hal, víz, kátrány*, 2017, „szabadnejlon”, vegyes technika, 220x170 cm

találja fel, várt új forrása nem az, amitől vagy aminek révén ember az ember, hanem a fogyasztás.

A kiállításcím és a mögé felsorakozó művek többszintű értelmet nyernek. Szükséges volt ugyan szűrni, lehalásznia a megjelenő műveket, de az alkotóban már ezt megelőzően végbement egy még feszesebb rostálás: egyáltalán miről érdemes releváns képet alkotni? A kisebb „halak” nyilván kicsúsztak, a nagyobbak meg mindenféle hordalékokkal, a kátrányban lubickolva fennakadtak. M. Novák András képei láttán aligha feledhető, hogy végső soron mi magunk vagyunk a halak a hálóban.